

Icelandic
ZooArch

Meðhöndlun dýrabeina í fornleifarannsóknum

Tekið saman af Albínu Huldu Pálsdóttur, dýrabeinafornleifafræðingi,
Landbúnaðarháskóla Íslands

- **ÖLL** dýrabein á að hirða sama hversu lítil eða ómerkileg þau virðast, ef þú ert ekki viss hvort eitthvað sé bein settu það í poka, það er alltaf hægt að henda því seinna ef annað kemur í ljós
- Æskilegt er að sigta a.m.k. hluta hvers jarðlags með 5 mm. sigti (eða fínna)
 - Sérstaklega mikilvægt er að sigta góflög, ruslalög og grafarfyllingar (Lucas, 2003)
- Skrá þarf hvernig dýrabeinum er safnað (handsöfnun, sigtun o.s.frv.)
- Varðandi skráningu og merkingu dýrabeina skal fara eftir reglum og leiðbeiningum Þjóðminjasafns Íslands (Þjóðminjasafn Íslands, 2013, bls. 9–12; Þjóðminjasafn Íslands, 2014, bls. 13–14)
- Gott er að gera 3-6 göt á poka sem nota á fyrir dýrabein með grillprjóni til að ekki myndist raki í pokunum, raki getur leitt til myglu
- Merktu pokana vandlega, dýrabein eru einskis virði ef við vitum ekki hvaðan þau koma
 - Gott að skrifa utan á pokann **og** á Tyvek miða sem fer ofan í pokann
- Passaðu að loka pokum vel
- Ekki troða beinum í poka, það getur skemmt þau - það er betra fyrir alla ef þú setur beinin í fleiri poka
- Ekki geyma hálfopna dýrabeinapoka úti á uppgraftarsvæðinu lengi, það eykur líkur á að bein týnist, stigið verði á pokann eða slíkt
 - Ef það er sól er óheppilegt að beinapokar séu í margar klst. á úti á uppgraftarsvæði, skráðu beinin frekar jafnóðum og farðu með pokana inn.
- Allir kjálkar fara í sér poka, **einn kjálki - einn poki**
 - Sama gildir ef um er að ræða brot úr kjálka, ef það eru tennur fastar við brotið fer það í sér poka
 - Pokinn með kjálkanum má síðan fara ofan í poka með öðrum beinum úr **sama** contexti
- Dýrabeinahópa¹ (bein sem eru í líffræðilega réttri stöðu s.s. dýragrafir eða hluta úr dýrahraejum) á að meðhöndla á svipaðan hátt og grafir (Baker og Worley, 2019, bls. 18, 24; Morris, 2011)
 - Ef dýrabeinafornleifafræðingur er á staðnum, fáðu hann til að koma og skoða
 - Taktu myndir með og án skala, með norður ör o.s.frv.

¹ Animal Bone Groups (ABGs) eða articulated animal bones

- Skráðu að um sé að ræða dýrabeinahóp, notaðu orðið “articulated eða animal bone group” í fundaskrá
- Skrifaðu stutta lýsingu á fundaraðstæðum í dagbók og/eða fundaskrá
- Öll dýrabeinahópar fara í sér poka, **EKKI** setja önnur bein úr sama contexti í pokann – skrifaðu **ARTICULATED/Animal Bone Group** á pokann
- Ef hægt er á að setja mismunandi hluta dýrabeinagrinda í aðskilda poka líkt og gert er með mannabein, framfætur sér, höfuðkúpa sér o.s.frv. Passið að pokarnir séu merktir þannig að skýrt sé að beinagrindin er ein articulated beinagrind í nokkrum pokum
- Ef um er að ræða óvenjuleg bein s.s. rostungstennur, articulated hluta úr beinagrind eða óvenjulegan fundarstað getur verið rétt að teikna beinin upp, hafðu samráð við verkstjóra, stjórnanda og/eða dýrabeinafornleifafræðing
- Illa varðveitt bein sem erfitt er að grafa upp má ljósmynda eða lyfta í heilu lagi í jarðvegi og/eða kalla á dýrabeinafornleifafræðing
- Viðkvæmum en merkilegum beinum er gott að pakka í álpappír og/eða kassa frekar en poka
- Best er að þrifa bein sem fyrst undir rennandi vatni með mjúkum bursta
 - Ekki leggja bein í bleyti
- Blaut bein þurfa að þorna sem fyrst svo ekki myndist á þeim mygla
- Ekki þurrka bein í sól eða við ofn, hraðar og miklar hitabreytingar geta eyðilagt bein og minnka líkur á að hægt sé að nota þau t.d. í fornDNA greiningar (Allentoft, 2013)
- Áður en bein eru send í aldursgreiningu, fornDNA greiningu, ísótópagreiningar eða aðrar eyðileggjandi greiningar þurfa þau að hafa verið að greind af dýrabeinafornleifafræðingi, ljósmynduð og skráð (sjá frekari leiðbeiningar í Pálsdóttir, Bläuer, Rannamäe, Boessenkool, og Hallsson, 2019)

Alltaf má senda spurningar og/eða myndir varðandi dýrabein úr fornleifarannsóknum á albinap@gmail.com og ég við fyrsta tækifæri.

Hér eru mjög góðar og ítarlegri leiðbeiningar á ensku um meðhöndlun dýrabeina í fornleifarannsóknum

<https://historicengland.org.uk/images-books/publications/animal-bones-and-archaeology/>

Heimildir

Allentoft, M. E. (2013). Recovering samples for ancient DNA research—guidelines for the field archaeologist. *Antiquity*, 87(338). Sótt 15. febrúar 2017 af <http://antiquity.ac.uk/projgall/allentoft338/>.

Baker, P. og Worley, F. (2019). *Animal Bones and Archaeology: Recovery to Archive*. Swindon: Historic England.

- Lucas, G. (2003). *Archaeological Field Manual* (3. útgáfa.). Reykjavík: Fornleifastofnun Íslands. Sótt af https://rafhladan.is/bitstream/handle/10802/14971/archaeological_field_manual__3rd_ed.pdf?sequence=1.
- Morris, J. (2011). *Investigating Animal Burials: Ritual, mundane and beyond*. B.A.R. British Series. Oxford: British Archaeological Reports.
- Pálsdóttir, A. H., Bläuer, A., Rannamäe, E., Boessenkool, S. og Hallsson, J. H. (2019). Not a limitless resource: ethics and guidelines for destructive sampling of archaeofaunal remains. *Royal Society Open Science*, 6, 191059. doi:<http://dx.doi.org/10.1098/rsos.191059>
- Þjóðminjasafn Íslands. (2013). Leiðbeiningar um umhirðu forngrípa og frágang sýna. Sótt 14. ágúst 2018 af [http://www.thjodminjasafn.is/media/rannsoknir/Leiðbeiningar-um-umhirdu-forngripa-og-fragang-syna\(1\).pdf](http://www.thjodminjasafn.is/media/rannsoknir/Leiðbeiningar-um-umhirdu-forngripa-og-fragang-syna(1).pdf).
- Þjóðminjasafn Íslands. (2014). Reglur Þjóðminjasafns Íslands um afhendingu gagna og grípa. Sótt 14. ágúst 2018 af <http://www.thjodminjasafn.is/media/rannsoknir/Reglur-Thjodminjasafns-Islands-um-afhendingu-gagna-og-gripa.pdf>.

Fleiri góðar heimildir um dýrabeinafornleifafræði

- Beisaw, A. M. (2013). *Identifying and interpreting animal bones: a manual*. Texas A&M University anthropology series (1st ed.). College Station: Texas A&M University Press.
- Claassen, C. (1998). *Shells*. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cohen, A. og Serjeantson, D. (1996). *A manual for the identification of bird bones from archaeological sites*. London: Archetype Publications.
- Lyman, R. L. (1994). *Vertebrate Taphonomy*. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Connor, T. (2000). *The archaeology of animal bones*. Texas: Texas A&M University Press.
- O'Connor, T. P. (2003). *The Analysis of Urban Animal Bone Assemblages: A Handbook for Archaeologists*. The Archaeology of York Principles and methods. York: Council for British Archaeology.
- Reitz, E. J. (2009, 2. september). International Council for Archaeozoology (ICAZ) - Professional Protocols for Archaeozoology. International Council for Archaeozoology (ICAZ). Sótt af <http://alexandriaarchive.org/icaz/pdf/protocols2009.pdf>.
- Reitz, E. J. og Wing, E. S. (2008). *Zooarchaeology* (2. útgáfa). Cambridge University Press.
- Serjeantson, D. (2009). *Birds*. Cambridge manuals in archaeology. New York: Cambridge University Press.

Steele, T. E. (2015). The contributions of animal bones from archaeological sites: the past and future of zooarchaeology. *Journal of Archaeological Science*, 56, 168–176.
doi:10.1016/j.jas.2015.02.036

Thomas, R. (2009). *Bones of Contention: Why Later Post-medieval Faunal Assemblages in Britain Matter*. Í A. J. Horning og M. Palmer (Ritstj.), *Crossing paths or sharing tracks?: future directions in the archaeological study of post-1550 Britain and Ireland*, The Society for Post-Medieval Archaeology monograph. Woodbridge: Boydell & Brewer.

Wheeler, A. (2009). *Fishes*. Cambridge: Cambridge University Press.